

Karaman İli Merkez İlçede Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Karşı Tutumlarının İncelenmesi

Examination Of Class Teachers' Attitudes Against Inclusive Students In The Central District Of Karaman Province

ÖZET

Bu araştırma; sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma düzeylerini tespit ederek, kaynaştırma düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, Karaman il merkezinde 2019-2020 eğitim öğretim yılında görev yapan 446 sınıf öğretmenine Kırcaali-İftar(1998) tarafından geliştirilen Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiki değerlendirmesinde nonparametrik dağılım göstermesinden dolayı Man-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri uygulanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda; araştırmaya katılan öğretmenlerin kaynaştırma düzeyleri alt boyutlarından, kaynaştırmanın yararları ve kaynaştırmanın olumsuz etkisinde orta düzeyin altında, sınıf öğretmenlerinin yeterliliği ve engelli öğrencilerin faydalarında orta düzeyde ve kaynaştırma sınıf kontrolünde ise orta düzeyin üzerinde kaynaştırma düzeyi toplam puanında ise orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma/bütünleştirme, Tutum, Sınıf Öğretmeni

ABSTRACT

This research; was carried out to determine the inclusion levels of class teachers and to reveal whether their inclusion levels differ according to demographical characteristics. In the research, the Views on Inclusion Scale developed by Kırcaali-Iftar (1998) was used for 446 class teachers working in the city center of Karaman in the 2019-2020 academic year. Due to non-parametric distributions in the statistical evaluation of the data, Man-Whitney U and Kruskal-Wallis H tests were applied. As a result of the research; among the sub-dimensions of the inclusion levels of the teachers participating in the research, it was determined that the benefits of inclusion and the negative effect of inclusion were below the medium level, the proficiency and disability of the class teachers were at a medium level in the benefits of the students, above the medium level in the inclusion class control and at a moderate level in the total score of the inclusion level.

Keywords: Distance Education, Disadvantaged Students, Pandemic, Class Teacher, Academic Success

GİRİŞ

Kapsayıcı programların, özel gereksinimli bireylerin toplumla bütünleşmeleri ve yaşam becerilerini bireysel olarak öğrenmeleri için başarıyla uygulanması önemlidir. Toplum tarafından kabul görmeye en çok ihtiyaç duyan bireyler, özel gereksinimli bireylerdir. Ancak bu kişiler çoğu zaman bunu başaramazlar. Ancak fırsat eşitliği sağlarsa; bu insanlar toplumun ihtiyaçlarına, değerlerine ve sorumluluklarına cevap verebilirler. Böylece toplum tarafından kabul edilmiş olurlar. Bu şartları yerine getirebilmek için bu kişilerin eğitime ihtiyacı vardır. Sınıf öğretmeni, engelli öğrencilerin her koşulda, özellikle sınıfın sosyal iklimi ve davranışlarıyla ilgili olarak öğrencilerle normal gelişime uyum sağlamaları için güçlü bir araçtır. Sınıfta sağlıklı etkileşimlerin kurulması, sınıftaki çocukların ihtiyaçlarının karşılanması ve sürdürülmesi, engelli öğrencilerin toplum, okul ve sınıftaki sosyal kabulü öğretmenlere bağlıdır (Yıkmış, Gözün, 2004). Kaynaştırma eğitimi, akranları ve özel gereksinimli kişilerle aynı eğitim ortamını paylaşmaktır. Özel eğitime ihtiyaç duyan kişilerin normal gelişim gösteren akranları ile birlikte eğitim almalarının bazı avantajları vardır. Bunlar: sosyalleşme ve akademik başarıda önemli bir artış. Öncelikle öğrencilerin girdikleri eğitim ortamlarında herhangi bir dışlama olmaksızın kendilerini oldukları gibi kabul etmeleri için toplumun bireyleri olan bu bireylerin bütünleştirilmesi gerektiği kabul edilmektedir (Duran, Fikirür, 2018).

Kaynaştırma eğitimi sayesinde özel gereksinimi olan öğrenciler normal bireyler ile işbirliği yaparak bazı gelişimlerine katkı sağlayacaktır. Bunlar; sosyal ve duygusal gelişimleri, empati kurmaları, toplumda farklı özelliklere sahip bireylerin olduğunu anlamalarıdır. Öğretmenler, BEP (bireyselleştirilmiş eğitim planı)

Ahmet Aydoğdu¹
Abdulkadir Ünüvar²
Ayten Aydoğdu³
Mehmet Akif Alıcı⁴

How to Cite This Article

Aydoğdu, A., Ünüvar, A.,
Aydoğdu, A. & Alıcı, M. A.
(2023). "Karaman İli Merkez İlçede Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Karşı Tutumlarının İncelenmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 9(72): 3706-3724. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/smryj.70497>

Arrival: 06 May 2023
Published: 30 June 2023

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹Okul Müdürü, MEB , Karaman, Türkiye

²Okul Müdürü, MEB, Karaman, Türkiye

³Öğretmen, MEB, Karaman, Türkiye

⁴Müdür Yardımcısı, MEB , Karaman, Türkiye

uygulayarak, özel gereksinimli çocuğa uygun eğitim ortamı oluşturmak için kendilerini mesleki anlamda yenilerler(Aker, 2014).

Araştırmacılar, dahil olan ve olmayan öğretmenler, özel ihtiyaçları olan öğrencilerin ebeveynleri ve normal kaynaştırılmış öğrencilerle çalışmalar yürütmüştür. Yapılan araştırmalarda kaynaştırma eğitimi konusunda hem öğretmenlerin hem de velilerin bilgilendirilmesinin tutum ve görüşlerinde değişiklik yapmak için oldukça önemli ve gerekli olduğu tespit edilmiştir (Batu, Kırcaali-İftar, Uzuner, 2004).

Kaynaştırma eğitim alan öğretmenlerin, öğrenciler arası algılama farklılıklarını daha kolay kabullendikleri, öğrencinin algısı düzeyinde bir eğitim süreci takip etmeleri gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Ayrıca kaynaştırma eğitimine yönelik öğretmen eğitimlerine daha erken başlanması ve daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu eğitimi yeterli düzeyde alan öğretmenlerin çoğu; kaynaştırma eğitiminin ağır düzeydeki özel gereksinimli öğrencilerin dışında kalan öğrencilere kesinlikle faydalı olacağını beyan etmişlerdir. (Yücebaş, 2018)

Kaynaştırma eğitimi alan anne-babaların, çocuklarına daha sabırlı ve daha sakin, daha içten ve empati kurarak yaklaştıkları, önyargısız ve şartsız yaklaştıkları görülmüştür. (Yücebaş, 2018) Çünkü kaynaştırma eğitimi tamamen ekip işidir. Öğretmenin okulda verdiği eğitimin paralelinde eğitimin evde de devam etmesi, birbiriyle çatışmaması, öğrencinin zihinsel ve davranışsal kargaşa yaşamaması çok önemlidir.

Bu çalışmanın, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimindeki bilgi, düşünce, beceri ve güçlüklerinin mevcut durumunun belirlenmesi, kaynaştırma eğitimi uygulamalarına yönelik çözümler üretilmesi ve sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının belirlenmesi açısından literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Çalışma iki kısımdan meydana gelmektedir. Birinci kısımda kaynaştırma eğitimi ile ilgili kavramsal çerçeve ve kaynaştırma eğitimi temel özellikleri ile ele alınmıştır. İkinci kısımda ise Karaman merkez ilçede görev yapan sınıf öğretmenleriyle gerçekleştirilen alan araştırmasına ve bulgularına yer verilmiştir. Elde edilen bulgular SPSS istatistik programı ile analizlenmiş, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili tutumları belirlenmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ

Kaynaştırmanın Tanımı

Özel gereksinimli çocukların eğitimi, normal çocuklarla aynı sınıf içinde kaynaştırma /bütünleştirme eğitimi ile mümkün olmaktadır. Kaynaştırma kavramının farklı kişilerce farklı tanımlamaları yapılmıştır. Bir tanıma göre: Kaynaştırma/ bütünleştirme eğitimi, “Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin, en az kısıtlayıcı eğitim ortamıyla gereksinimlerini en üst düzeyde karşılayan ve normal akranlarıyla beraber eğitim almalarını ve en üst düzeyde paylaşmasını sağlayan ortamdır.” (Alver, Bozgeyikli, Işıklar, 2011) Diğer bir tanıma göre Kaynaştırma/ bütünleştirme, “Özel gereksinimli bireylerin ihtiyaç duydukları hizmetleri almalarını sağlayarak tam ya da yarı zamanlı olarak kendisi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamında eğitim almasıdır.” (Kırcaali-İftar,1992,s.45;akt. Batu ve Kırcaali-İftar,2011:s.11). Bu tanımda, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerini, özel gereksinimli olmayan akranları ile birlikte aynı sınıflarda sürdürmesi vurgulanmaktadır.

Kapsayıcılık/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları, “Özel eğitime ihtiyacı olan kişilerin her tür ve seviyedeki diğer insanlarla etkileşim içinde olmalarını ve eğitim hedeflerine en üst düzeyde ulaşmalarını sağlamak amacıyla bu kişilere eksiksiz bir şekilde destekleyici eğitim hizmetleri de sunulmaktadır. Bu hizmetler akranlarıyla birlikte veya eğitimlerini ilerletmek için özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı yada tam zamanlı olarak uygulanmaktadır. Özel gereksinimli bireylerin eğitimine entegre edilmesini amaçlayan bu uygulama, engellilik teşhisi konulduktan sonra özel gereksinimli kişilerin gelişimini en üst düzeye çıkaracak ve ihtiyaçlarını en uygun şekilde karşılayacak bir düzenlemedir (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018).

Yapılan araştırmalar sonucunda araştırmacıların, kaynaştırma/bütünleştirmeyi tanımlarken farklı tespitlerinin olduğu ve kaynaştırmanın gerekli olduğunu farklı sebeplerle açıkladıkları görülmektedir. Fakat bütün çalışmaların kaynaştırma/bütünleştirmeyi tanımlarken üzerinde durdukları bir şey var o da, kaynaştırma öğrencileri her ne şekilde olursa olsun eğitim haklarını kullanmaları ve yaşlıları ile aynı ortamlarda eğitim alabilmeleridir.

Kaynaştırma Yoluyla Eğitimin Amacı

Özel gereksinimli bireylerin normal yaşlıları ile birlikte aynı ortamda eğitim almaları esasına dayanan kaynaştırma/bütünleştirme eğitim modeline göre, özel gereksinimli öğrenciler kendi yaş grubundaki öğrencilerin gittikleri okullara gitmeli, aynı öğretim programına dahil olmalı, ihtiyacı olan destek hizmetleri de olabildiğince yaşlılarıyla beraber ayrılmadan aynı okul ve sınıf ortamında almalıdır. Kaynaştırma/bütünleştirmenin en önemli amacı, özel gereksinimli öğrencinin akranlarıyla sosyal bütünleşmesidir. Özel gereksinimli öğrenci, sınıfında aktif olmalı, sınıftaki tüm sosyal etkinliklere katılmalı ve akranları ile birlikte öğrenmelidir. Özel gereksinimli öğrencilere destekleyici eğitim hizmetleri verilmeli ve engeli olmayan normal akranları ile aynı ortamda eğitimlerine devam etmeleri sağlanmalıdır. Bu uygulamalar kapsamında engelli öğrenciler, engelli olmayan normal sınıf arkadaşlarıyla aynı sınıfta tam zamanlı, kaynaştırılmalı veya özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak eğitimlerine devam edebilmektedir. Kısmi zamanlı kaynaştırma eğitimi, belirli sınıflara katılan engelli öğrencilerin, engelli olmayan akranları ile aynı sınıfta veya ders dışı etkinliklerde yer almaları ile sağlanabilir (Güldü, 2010).

Kaynaştırma Yoluyla Eğitimin Önemi ve İlkeleri

Entegrasyon/Birleşme; "Engellilerin normal eğitim ve öğretim kurumlarında özel bir program kapsamında akranlarıyla birlikte eğitim ve öğretim görmelerini sağlayan özel bir eğitim uygulamasıdır. Bu eğitim modelinde çocuk; Sosyal hayatta bağımsız yaşayabilmeleri için ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri özel eğitim yoluyla kazanırlar. (Eripek, 1998). Entegrasyon/Entegrasyonun bir diğer önemi; "Normal bireylerin bireysel veya fiziksel farklılıkları olan arkadaşlarıyla birlikte yaşamayı, gerektiğinde onlara yardım etmeyi, onların da birçok üstün özelliği olduğunu ve onları küçümsememeyi öğrenmesidir" (Güldü, 2010).

Daha önce belirtilen kaynaştırma/bütünleştirme, yalnızca özel ihtiyaçları olan öğrencileri normal bir sınıfa yerleştirmekle ilgili değildir. Aynı zamanda genel ilkelere uyulmalı ve temel kriterlere uyulmalıdır. Entegrasyon sürecinin başarılı olabilmesi için;

- 1-Sınıf öğretmenlerinin davranışları ve görüşleri, kaynaştırmanın başarısı için büyük önem taşımaktadır. Ancak bu görevleri yerine getirilmesi için öğretmenin engelli öğrencileri benimsemesi gerekmektedir.
- 2- Normal eğitimde sınıflar, tüm öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamalı ve öğrenmelerini kolaylaştıracak şekilde düzenlenmelidir.
- 3-Kaynaştırma öğrencisi normal eğitim sınıflarında tüm öğrencilerle birlikte öğrenme, oynama, eğitimsel ve sosyal etkinliklere katılma fırsatlarına sahip olmalıdırlar.
- 4-Kaynaştırma yapılan sınıftaki normal öğrencilere, özel engellilik konusunda bilinçlendirme çalışması yapılmalıdır.
- 5-Kaynaştırma eğitiminin başarıyla uygulanabilmesi için kaynaştırma öğrencisine ve öğretmene, ihtiyaçlarına yönelik destekleyici özel eğitim hizmetlerinin sağlanması gerekmektedir.
- 6-Yetersizliği olan öğrencinin kaynaştırma yapıldığı sınıfın tüm öğrenci velileriyle işbirliği sağlanmalıdır. Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin başarılı olabilmesi için, özel gereksinimli öğrenciler ve normal diğer öğrencilere istenen davranışları kazandırmak için öğrenci velileri ve sınıf öğretmenleri işbirliği içinde olmalıdır (Kargın, Tevhide, 2004).

Kaynaştırma Yoluyla Eğitimin Etkileri

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin sağlayacağı yararları ele aldığımızda, engelli öğrenciler ile normal öğrenciler etkileşimde bulunarak gelişim alanlarında ilerleme fırsatlarını bulabilmektedir. Rol model olma ya da engelli bir arkadaşına yardım etme sorumluluğu, normal çocuğun özgüveninde de olumlu kazanımlar getirecektir. Kaynaştırma/bütünleştirme hem normal öğrencinin hem de kaynaştırma öğrencisinin gelişimlerine katkıda bulunan bir eğitim modelidir. Hem normal öğrenciye hem de engelli öğrenciye sağlayacağı yararlar dikkate alınmalıdır(Darıca,1992,184).

Kaynaştırma eğitimi engelli çocuğun sadece sosyalleşmesini, kabullenilmesini sağlamamakta aynı zamanda normal çocukların toplumsal yapı içerisinde kendileri gibi olmayan bireylerinde olduğunu bilmelerini ve onların kendileri gibi eğitim alma hakları olduğunu görmelerini ve aynı zamanda sınıf ortamında arkadaş olabilmelerini sağlamaktadır(Güldü, 2010).

Kapsayıcı eğitimin etkileri dört grupta toplanabilir: engelliler, normal gelişim gösteren çocuklar, ebeveynler ve öğretmenlerdir.

Engelli Çocuğun Gelişimi Üzerine Etkileri

Özel gereksinimli çocuklar için düzenlenmiş ortamlarda eğitilmelerine karşın, normal akranlarıyla aynı kaynaştırma eğitimi almaları, özel gereksinimli çocuğun gelişimine daha fazla yararlı olacaktır.

Özel gereksinimli çocuğun toplum tarafından benimsenen davranışları geliştirmesi, onun toplum tarafından dışlanmamasını ve olumsuz davranışlarının azalmasını sağlar. Böylece çocuğun sosyal kabulü, uyumu ve etkileşimi artar ve çocuk engelli gruplarda değil toplumda yer alır.

Eğer özel gereksinimli çocuk tüm okul ve sınıf tarafından benimsenirse, bunu başarmaları onların gelişimleri açısından önemlidir.

Sınıf öğretmenleri, tüm öğrencilere paylaşmayı ve işbirliği içinde olmanın ne kadar önemli olduğunu öğrencilere açıklayabilir. Sınıf öğretmenleri bu öğrencilerin farklı yeteneklere ve kişisel özelliklere sahip olabileceklerini, diğer öğrencilerin bu durumu anlamaları gerektiğini anlatmalıdır. Öğretmenler aynı zamanda çocukların doğru davranışlarını kalıcı hale getirmek için oluşan fırsatlardan yararlanmalıdır.

Normal Gelişim Gösteren Çocuğun Gelişimi Üzerine Etkileri

Uyum çalışmaları normal öğrenciler için de faydalı olmaktadır. Beden ve zihin olarak belirgin farklılıkları olan akranlarıyla geçinmeyi ve onları kabul etmeyi öğrenirler. Birçok çalışma, normal çocukların engelli çocuklara karşı tutum ve davranışlarının, onlarla düzenli olarak oynamaları halinde olumlu olduğunu göstermektedir. Normal çocuklar, belirli çocukların belirli şeyleri nasıl daha iyi yapabildiklerini görerek birbirlerinden öğrenirler. Engellilerin de kendileri gibi farklılıklar gösterdiklerini gözlerler ve bir ortama uyum sınıfında, değişik kabiliyetleri olan bireylerin bulunduğunu görme ve öğrenme fırsatını elde etmiş olurlar.

Normal çocuk açısından uyum sağlayıp sağlamadıklarına bakıldığında; engelli çocuklarla eğitim gören çocuk, kendilerinden farklı olan olumsuz tutumlarını değiştirebilecek, bireysel farklılıkları fark edip anlayabilecek ve bu duruma uygun sosyal davranışlar geliştirebilecektir.

Normal çocuk, özel ihtiyaçları olan arkadaşları için destek ve cesaretlendirme deneyimleri yaşayarak kendi gelişim alanlarında artan bir beceri düzeyi sağlayabilir. Yine normal çocuk, özel gereksinimli arkadaşına rol model olma sorumluluğu ile özgüven kazanabilir. Özel ihtiyaçları olan arkadaşlarına bilgi aktarırken öğrendikleri pekiştirilecek ve ele alınacaktır. Başarılı bir kaynaştırma uygulaması için gerekli bir diğer unsur da sınıfta özel ihtiyaçları olmayan öğrencilerdir. Kaynaştırma eğitiminin belki de en güzel ve ilginç sonucu engeli olmayan öğrencilerin engeli olan öğrencileri kabul etmesidir.

Anne- Baba Üzerindeki Etkileri

Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin velileri kaynaştırma uygulamalarını her aşamada desteklemek ve başarılı kılmak konusunda ön plandadır. Engelli bireylerin eğitim kurumlarında verilen eğitimden en üst düzeyde yararlanabilmeleri için ebeveynlerinin çocuğun eğitimine aktif olarak katılması ve evde bu eğitimleri desteklemesi gerekmektedir. Kaynaştırma talebinin başarılı olabilmesi için kaynaştırma öğrencilerinin velileri ile gerçekleştirilebilecek etkinliklerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu olaylar:

- ✓ Velilerle düzenli toplantılar yapmak
- ✓ Ebeveynler için bilgilendirici konuşmalar ve seminerler düzenlemek
- ✓ Ebeveynleri her adımda dahil etmek
- ✓ Çocuk gelişimini ebeveynlerle paylaşmak

Normal gelişim gösteren çocuğu olan çocukların ebeveynleri, kaynaştırma eğitimini öğrenci kabul etme tutumlarının, normal gelişim gösteren çocukların bulunduğu sınıflara kaynaştırma öğrencisi kabul etmede çok etkili olduğunu ve çocukları normal gelişim gösteren çocukların ailelerine bilgi verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Kaynaştırma Eğitim Basamakları

Kaynaştırma yoluyla yapılan eğitimin 4 farklı uygulama şekli vardır. Özel gereksinimli öğrencinin tanılama sürecinden sonra seviyesine göre, bulunduğu çevrenin eğitim yönünden fiziki ve maddi imkânları da göz önünde bulundurularak tabi tutulacağı uygulama biçimleridir. Bu uygulama biçimlerine öğrencinin aldığı rapora göre, İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde bulunan Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu karar verir. Zira yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi uygulanması gereken öğrenciye tam zamanlı kaynaştırma eğitimi verilmesi uygun değildir.

Tam Zamanlı Kaynaştırma Uygulamaları

Özel eğitim gerektiren öğrencinin kaydı normal sınıfta yapılır. Öğrenci, tam gün düzenli sınıf eğitimi alır. Aynı sınıfın okul öncesi, ilk, orta ve yaygın eğitim kurumlarında özel gereksinimli öğrencilerin ve akranlarının sosyal entegrasyonu için özel öğretim materyalleri sağlanmaktadır. Eğitim programı bireysel olarak uygulanmakta ve gerekli düzenlemeler yapılabilmektedir. Tam zamanlı öğrenciler kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam ederken, engelsiz akranları ile aynı sınıfta okurken kayıtlı oldukları okulda uygulanan müfredatı takip ederler.

Destek Eğitim Odası

Özel ihtiyaçları olan öğrenciler normal sınıfa kaydedilir; ancak öğrencinin ihtiyaç duyduğu derslerde kaynak odasındaki özel eğitimciden destek aldığı durumda olabilir. Bu durumda özel gereksinimli öğrenci eksik konular için kaynak odasında destek alacaktır. Buradaki amaç kaynaştırma öğrencisinin normal sınıfta yetersiz olduğu konularda eğitim alarak olası çıkacak sorunlar önlenmiş olacaktır (Batu ve Kırcaali İftar,2011: s.9).

Tersine Kaynaştırma

Engeli olmayan öğrencilere, istekleri doğrultusunda kaynaştırma uygulamaları yapan özel okullarda açılacak sınıflarda verilen eğitimidir (MEB Öğretmen Aile Rehberi). Tersine kaynaştırma, normal gelişim gösteren çocukların sınıflarına devam etmelerini ve gelişmemiş akranlarının sosyalleşmesine izin verecek şekilde yapılandırılmış bir ortam gerektirir. Burada normal gelişim gösteren öğrenciler özel eğitim sınıfının birer üyesi olarak bu sınıflara dahil edilmektedir. Eğitim genellikle okul öncesi ve özel eğitim öğretmenleri tarafından verilmektedir (Yazıcıoğlu, 2018).

Yarı Zamanlı Kaynaştırma Uygulaması

Özel gereksinimi olan çocukların eğitimi için özel eğitim sınıfları oluşturulur. Bu öğrenciler normal akranları ile birlikte derslere ve sosyal etkinliklere katılmak zorundadırlar (Batu ve Kırcaali İftar,2011: s.9). Ülkemizde bu uygulama pek fazla uygulanmamaktadır. Ancak uygulanırsa; özel gereksinimli öğrenciye faydasının çok olacağı aşikardır. Bu durumda öğrenciler, başarılı olabileceği derslerde normal sınıfta özel gereksinimi olmayan öğrencilerle kaynaştırıldığında, en çok faydası, sosyal yönden beceri ve davranışlar kazanmasıdır.

Kaynaştırma Eğitimine İhtiyacı olan Bireyler

Zihinsel Gelişim Geriliği Olan Bireyler

Zihinsel gelişim geriliği olan bireyler için birçok tanım geliştirilmiştir. 573 Sayılı KHK'de (Kanun Hükmünde Kararname), zihinsel gelişim eksikliğinden ötürü, eğitim performansı ve sosyal uyumu olumsuz yönde hafif, orta ve ağır düzeyde etkilenen çocuklar olarak tanımlanır. Normal zekâyâ sahip olan bireylerin zekâ bölümü 90-110 olarak kabul edilmekte iken zihinsel engelli bireylerin zeka bölümü 70'in altında kabul edilmektedir. Okul çağındaki nüfusun yaklaşık %2,3'ünü oluşturan bu çocukların %2'sinde hafif düzeyde zeka geriliği vardır. Bu çocuklar IQ'su 55 ile 69 arasında olan ve %85'i zihinsel engelli öğrencilerdir.

İşitme Yetersizliği olan Bireyler

“İşitme yoluyla öğrenmesi zor olan ve duyu eksikliği derecesi gelişimini negatif yönde etkilemektedir. Bazı öğrencilerde işitme kaybı çok azdır, bazılarında ise ağır derecede olabilir. Genellikle bu durum ya okul öncesi yıllarda ya da ilkökul yıllarında sınıf öğretmenlerin fark ettiği bir yetersizliktir. Bu tür çocuklar talimatlara ve işitsel uyarılara dikkatsizdirler. Bu çocukların kelime dağarcığı da düşüktür, kendilerine söylenenleri tekrar etmek isterler, dinleme ve konuşma etkinliklerine katılma konusunda isteksizdirler” (Niyazibeyoğlu, 2015).

Görme Yetersizliği olan Bireyler

Görme bozukluğu “tüm düzeltmelere rağmen bireyin öğrenmesini olumsuz etkileyen görme bozukluğu” olarak tanımlanmaktadır. Bu insanlar çok az görüş görürler veya hiç görmezler. Az gören kişiler çok sık gözlerini ovuşturmak, başını sallamak, başını öne uzatmak, gözlerini daha fazla kırıştırmak gibi davranışlar sergileyebilirler. Ayrıca bu kişiler öğrenme ortamlarında ders kitaplarını gözlerine çok yakın tutabilirler, etraflarındaki nesnelere fark etmeyebilirler, sesleri dikkatle dinlemek isteyebilirler ve uzamsal kavramları öğrenmekte zorlanabilirler (Niyazibeyoğlu, 2015).

Dil ve Konuşma Güçlüğü olan Bireyler

Dil ve konuşma sorunlarına genellikle iletişim sorunları denir. Kekemelik, artikülasyon ve ses bozuklukları gibi bozukluklar konuşma bozuklukları olarak tanımlanmaktadır. Dil ve konuşma güçlüğü çeken kişiler, konuşma seslerini yanlış telaffuz edebilir, akranlarına göre daha az kelime kullanabilir ve kekeleyebilir. Ayrıca düz bir sesle veya çok hızlı/çok yavaş konuşabilirler ve kendi konuşmalarından utanabilirler. Dil ve

konuşma problemlerinin zihinsel olarak çocuğun içinde yaşadığı sosyal çevre ile ilgili olabileceği akılda tutulmalıdır (Niyazibeyoğlu, 2015).

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler

Özel öğrenme güçlüğü olan kişilerin özellikleri; "Öğrenme sorunları, kültürel/çevresel nedenlerden kaynaklanmayan, zihinsel ve duygusal sorunları, görme-ışıtme sorunları, beceri sorunları olan ve zihinsel kapasiteleri ile okul başarıları arasında açık bir fark olan bireylerdir." Özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar arasında ortak bir grubu oluşturan bu çocuklar okuma, yazma, basit kavram ve tanımları anlamada güçlükler, temel matematikte sorunlar yaşarlar (Niyazibeyoğlu, 2015).

Otistik Bireyler

Otizm spektrum bozukluğu, çocuklarda üç yaşından önce ortaya çıkan ve çocuğun sosyal etkileşimini, sözlü ve sözsüz iletişim ve akademik performansını olumsuz etkileyen bir gelişimsel bozukluktur. Otizm spektrum bozuklukları erkeklerde daha sonra ortaya çıkar. En önemli özellikleri; öğrendiklerini diğer ortamlara genelleme, diğer çocukların kolayca öğrendiği birçok beceriyi öğrenememe, soyut ifadeleri, deyimleri ve fıkraları anlamada güçlük, akranlarıyla etkileşim ve oyun kısıtlılığı, grup etkinliklerine katılma ve sözsüz iletişim becerileri, konsantrasyon ve dikkatin sürdürülmesi, bilgilerin düzenlenmesi vb. özellikler sıralanabilir (Niyazibeyoğlu, 2015).

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Bireyler

Dikkat dağınıklığı "dikkati dağılmış, düşüncesiz, hiperaktif, ısrarcı ve akranlarından önemli ölçüde daha fazla" olarak tanımlanır. Davranışsal özellikler 7 yaşından önce ortaya çıkmakta ve bireyin sosyal ve akademik gelişimini olumsuz etkilemektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Yapılan birçok araştırma; Öğretmenlerin sınıf içi ve sınıf dışı rollerinin eğitim sürecinde araçlardan daha etkili olduğunu vurgular. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitiminde, öğretmenin etkililiğine bağlı olarak durum değişmektedir. Bu süreçte öğretmenlerin görüşlerinin bilinmesi bireylerin eğitiminde oldukça faydalı olacaktır. Ülkemizde özel eğitime muhtaç insanlara bakıldığında hemen hemen tüm öğretmenlerin meslek hayatlarında karşılaşacakları özel gereksinimli öğrencilerin varlığı durumun önemini ortaya koymaktadır. Şimdiye kadar yapılan araştırmalarda uygulamaya yönelik görüşleri inceleyen bir çalışma bulunmamakla birlikte öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi ve kaynaştırma ihtiyaçlarının belirlenmesinde faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışma, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçladığından, bu çalışmada geçmişteki veya günümüzdeki durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan betimsel sorgulama yöntemi kullanılmıştır (Karasar, 2018).

Bu araştırmanın amacı; Karaman merkez ilçe ilkokullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşı tutumlarının incelenmesidir. Kaynaştırma eğitimi gerçekleştiren Sınıf Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime ilişkin duygu ve düşüncelerini belirlemek araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamda araştırmada;

- ✓ Öğretmenlerin yaşları ile kaynaştırma eğitimine bakış açısında anlamlı bir fark var mıdır?
- ✓ Cinsiyetleri ile kaynaştırma eğitimine bakış açısında anlamlı bir fark var mıdır?
- ✓ Mezun olduğu okul kaynaştırma eğitimine bakış açısında anlamlı bir fark var mıdır?
- ✓ Sınıfında engelli öğrenci olup olmaması ile kaynaştırma eğitimine bakış açısında anlamlı bir fark var mıdır?
- ✓ Özel Eğitim ile ilgili katıldığı eğitim ve hizmet içi eğitimle kaynaştırma eğitimine bakış açısında anlamlı bir fark var mıdır?
- ✓ Aile engelli bir birey olup olmadığıyla kaynaştırma eğitimine bakış açısında anlamlı bir fark var mıdır?

sorularına da cevap aranacak elde edilen bulgularla kaynaştırma eğitimi ile ilgili öğretmenlerin tutumları analiz edilecektir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma Karaman il merkezinde bulunan ilkokullarda eğitim veren sınıf öğretmenlerinden rastgele seçilerek oluşturulan örnekleme uygulanmıştır. Anket soru formu demografik bilgilerin ve kaynaştırmaya ilişkin görüşlerin yer aldığı sorulardan oluşturulmuştur.

Karaman il merkezinde özel gereksinimli bireylerle çalışan sınıf öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirmeye yönelik tutumlarını etkileyen etkenlerin belirlenmesi önleyici ve iyileştirici rehberlik çalışmalarına katkıda bulunacaktır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Karaman merkez ilçede 2019-2020 eğitim öğretim yılında eğitim faaliyeti gösteren ilkokullarda görev yapan toplam 501 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Anket formları il merkezinde görev yapan tüm öğretmenlere dağıtılmış olup örneklem 446 sınıf öğretmeninden oluşmuştur (Karaman İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2020 Verileri).

Tablo 1. Karaman İlinde Çalışan Öğretmen Sayıları

	İL MERKEZİ	İL GENELİ
ÖĞRETMEN	501	626

Kaynak: Karaman İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Mayıs 2020 Verileri (ARGE, 2020)

Karaman İl Millî Eğitim Müdürlüğü verilerine göre il genelinde 626 sınıf öğretmeni görev yapmaktadır. Aynı kaynaktan el de edilen bilgilere göre Karaman il merkezinde öğrenim gören kaynaştırma öğrenci sayısı ise 1285'tir.

Tablo 2. Karaman İlinde Eğitim Alan Kaynaştırma Öğrenci Sayıları

	İL MERKEZİ	İL GENELİ
ÖĞRENCİ	1285	1425

Kaynak: Karaman İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Mayıs 2020 Verileri (ARGE, 2020)

Verilerin Toplanması

Amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak kaynaştırmaya yönelik tutum ölçeklerinin uygulanacağı okullar belirlenmiştir. 2019-2020 eğitim öğretim yılında Karaman merkez ilkokullarında görev yapan sınıf öğretmenleri için Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği ve bilgi formu verilmiştir. Öğretmenler formları doldurmuşlardır. Dağıtılan anket formlarından 446 tanesi değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacılar tarafından ortaya çıkarılan, “Kişisel Bilgi Formu” ve “İçerme Görüşleri Ölçeği” kullanılarak veriler toplanmıştır. 1995 yılında Antonak ve Larivee “İçerme Görüşleri Ölçeği”ni genel eğitim sınıflarında öğrenim gören özel gereksinimli öğrencilere yönelik öğretmenlerin tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçek Türkçe'ye Kırcaali-İftar (1998) tarafından çevrilmiştir.

Anket formunun ilk bölümünde, Kişisel bilgilerle ilgili sorular yer almıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu bölümde sınıf öğretmenlerine, yaşları, cinsiyetleri, mezun oldukları okul türü, sınıfında engelli öğrenci olup olmamasına, özel eğitim semineri alıp almamasına ve buldukları yerel bölgede engelli birey bulunup bulunmadıkları ile ilgili sorular sorulmuştur.

Anketin ikinci bölümünde “Değerlendirmeye İlişkin Görüşler Ölçeği” kullanılmıştır. 5'li Likert tipi bu ölçekte toplam 20 madde bulunmaktadır. Ölçeğin 2, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 14, 18, 19 numaralı maddeleri ters çevrilmiş maddelerdir. Bu maddeler puanlanırken Kesinlikle Katılmıyorum = 1, Katılmıyorum = 2, Kararsızım = 3,

Katılıyorum = 4 ve Kesinlikle Katılıyorum = 5 şeklinde geriye doğru puanlanmıştır. Ölçekte 5 alt boyut bulunmaktadır. Bunlar; 4, 5, 7, 8, 12, 14, 18, 19. Maddeler “Kapsayıcı Sınıf Kontrolü” ve 9, 15, 17. Maddelerdeki “İçeriye Karşı Görüşler” ve “Sınıf Öğretmeninin Etkinliği” ve 2. Maddedeki “Kaynaştırmanın Yararları”, 3., 13., 16., 20. maddelerde, 1. ve 6. maddelerde “Engelli öğrencilerin yeterliliği” ve “Kaynaştırmanın yararları”, 10. ve 11. maddelerde “Kaynaştırmanın olumsuz etkisi” yer almaktadır.

Ölçek puanlaması en düşük 20, en yüksek 100 şeklindedir. Yüksek puan olumsuz tutumu göstermektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışması için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Uygulama sonunda elde edilen verilerin analizinde, araştırma hedefleri dikkate alınarak her bir alt amaç için uygun istatistiksel teknikler kullanılmıştır. İstatistiksel işlemler, tüm analizlerde 05 anlamlılık düzeyi ile SPSS 18.00 programı kullanılarak yapıldı. Öğretmenlerin kaynaştırma ile ilgili görüşler ölçeğinden aldıkları puanların mezun olunan lise türü, devam edilen bölüm, aile ve/veya bulunma durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal-Wallis H ve Man-Whitney U testleri uygulanmıştır. sitede.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Kişisel Bilgiler İle İlgili Sonuçlar

Tablo.3 Araştırma Grubunun Yaşlara Göre Dağılımları

Yaş	n	%
39 yaşa kadar	122	27,4
40-49 yaş arası	208	46,6
50 yaş ve üzeri	116	26,0
Toplam	446	100,0

Tablo 3’te araştırmacıların yaşlara göre dağılımları görülmektedir. Buna göre araştırmacıların 122(%27,4)’si 39 yaşa kadar, 208(%46,6)’i 40-49 yaş arası ve 116(%26,0)’i ise 50 yaş ve üzeri şeklindedir.

Tablo 4. Araştırmacıların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Erkek	249	55,8
Kadın	197	44,2
Toplam	446	100,0

Tablo 4’te araştırmacıların cinsiyetlere göre dağılımları görülmektedir. Buna göre; araştırmacıların 249(%55,8)’u erkek ve 197(%44,2)’si ise kadındır.

Tablo 5. Araştırmacıların Mezun Oldukları Okullara Göre Dağılımları

Mezun Olduğu Okul	n	%
Lisans Mezunu	347	77,8
Ön Lisans Mezunu	99	22,2
Toplam	446	100,0

Tablo 5’te araştırmacıların mezun oldukları okullara göre dağılımları görülmektedir. Buna göre araştırmacıların 347(77,8)’i lisans mezunu iken 99(%22,2)’u ise ön lisans mezunudur.

Tablo 6. Araştırmacıların Görev Yaptığı Sınıflarda Engelli Öğrenci Olup Olmadıklarına Göre Dağılımları

Engelli Öğrenci	n	%
Evet	120	26,9
Hayır	326	73,1
Toplam	446	100,0

Tablo 6’da araştırmacıların görev yaptığı sınıfta engelli öğrencinin olup olmadığına göre dağılımları görülmektedir. Buna göre; araştırmacıların 120(%26,9)’sinde görev yaptığı sınıflarda engelli öğrenci varken, 326(%73,1)’sında ise görev yaptığı sınıflarda engelli öğrenci yoktur.

Tablo 7. Araştırmacıların Kaynaştırma Dersi veya Seminer Alıp Almadıklarına Göre Dağılımları

Kaynaştırma Ders veya Seminer Aldınız mı?	n	%
Evet	359	79,8
Hayır	90	20,2
Toplam	446	100,0

Tablo 7’de araştırmacıların kaynaştırma dersi veya seminer alıp almadıklarına göre dağılımları görölmektedir. Buna göre; araştırmacıların 359(%79,8)’u kaynaştırma ile ilgili ders veya seminere katılırken 90(%20,2)’ı ise katılmamıştır.

Tablo 8. Araştırmacıların Ailelerinde ve Çevresinde Engelli Birey olup Olmadıklarına Göre Dağılımları

Ailenizde veya Çevrenizde Engelli Birey Var Mı?	n	%
Evet	95	21,3
Hayır	351	78,7
Toplam	446	100,0

Tablo 8’de araştırmacıların ailelerinde veya çevrelerinde engelli birey olup olmadıklarına göre dağılımları görölmektedir. Buna göre; araştırmacıların 95(%21,3)’inin ailesinde veya çevresinde engelli birey varken 351(%78,7)’inde ise yoktur.

Sınıf Öğretmenlerinin Genel Olarak Kaynaştırma Düzeylerine Ait Sonuçlar

Bu bölümde elde edilen verilerin güvenilirlik ve geçerlilik analizleri yapılmıştır. Ölçek daha önce de belirtildiği gibi alt boyutlara ayrılarak farklılık düzeyleri analiz edilmiştir.

Tablo 9. Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Düzeylerini Gösteren One-Sample Kolmogorov-Smirnov Testi ve Cronbach Alpha Tutarlılık Testi

	Kaynaştırma Sınıf Kontrolü	Sınıf Öğretmenlerinin Yeterliliği	Kaynaştırmanın Yararları	Engelli Öğrencilerinin Faydası	Kaynaştırmanın Olumsuz Etkisi	Toplam
N	446	446	446	446	446	446
Mean	28,4484	9,5605	13,8430	6,8946	4,7982	63,5448
Std.Deviation	5,53524	2,31258	2,96838	1,61457	1,94407	10,14353
Kolmogorovsmirnov Z	1,923	1,860	2,361	2,933	4,501	,946
P	,001	,002	,000	,000	,000	,033

P değeri 0,05 küçük olduğu için Nonparametrik Dağılım. Nonparametrik dağılım olması münasebetiyle yapılacak olan analizler Kruskal-Wallis H ve Man-Whitney U testleri uygulanmıştır. Araştırmanın güvenilirlik katsayısı da; Alpha = ,7965 olarak saptanmıştır.

Sınıf Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ait bakış açıları araştırılmış ve kaynaştırma düzeyleri alt boyutları ile toplam puan ortalamaları incelenmiştir.

Tablo10. Kaynaştırma Düzeyleri Alt Boyutları İle Toplam Puan Ortalamaları

Kaynaştırma Düzeyleri Alt Boyutları	n	\bar{X}	Ss	Min	Max	Ölçekten alınabilecek En Düşük ve En Yüksek Puan
Kaynaştırma Sınıf Kontrolü	446	28,4484	5,53524	10,00	40,00	8-40
Sınıf Öğretmenlerinin Yeterliliği	446	9,5605	2,31258	3,00	15,00	3-15
Kaynaştırmanın Yararları	446	13,8430	2,96838	6,00	24,00	5-25
Engelli Öğrencilerinin Faydası	446	6,8946	1,61457	2,00	10,00	2-10
Kaynaştırmanın Olumsuz Etkisi	446	4,7982	1,94407	2,00	10,00	2-10
Toplam	446	63,5448	10,14353	32,00	93,00	20-100

Sınıf öğretmenlerinin, kaynaştırma düzeyleri alt boyutları ile toplam puan ortalamaları incelenmiştir. İnceleme sonucunda; araştırmacıların kaynaştırma düzeyleri alt boyutlarından kaynaştırma sınıf kontrolü puan ortalamaları; 28,4484, sınıf öğretmenlerinin yeterliliği; 9,5605, kaynaştırmanın yararları; 13,8430, engelli öğrencilerin faydaları; 6,8946, kaynaştırmanın olumsuz etkisi; 4,7982 ve kaynaştırma toplam puanı ise 63,5448 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değerler ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında, kaynaştırma düzeyleri alt boyutlarından, kaynaştırmanın yararları ve kaynaştırmanın olumsuz etkisinde orta düzeyin altında, sınıf öğretmenlerinin yeterliliği ve engelli öğrencilerin faydalarında orta düzeyde ve kaynaştırma sınıf kontrolünde ise orta düzeyin üzerinde kaynaştırma düzeyi toplam puanında ise orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Yaş Değişkenine Göre

Farklılaşma Durumu İle İlgili Sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt değişkenine göre ‘‘sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi üzerine yaş farkı durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?’’ şeklinindedir. Kruskal-Wallis testi ile incelenmiştir.

Tablo 11. Kruskal-Wallis testinin sonuçları

Kaynaştırma Düzeyleri Alt Boyutları	Yaş	n	MeanRank	X2	df	p değeri	Fark
Kaynaştırma Sınıf Kontrolü	39 yaşa kadar	122	224,46	,786	2	,675	Fark Yok
	40-49 yaş arası	208	218,44				
	50 yaş ve üzeri	116	231,57				
Sınıf Öğretmenlerinin Yeterliliği	39 yaşa kadar	122	226,77	,154	2	,926	Fark Yok
	40-49 yaş arası	208	221,16				
	50 yaş ve üzeri	116	224,26				
Kaynaştırmanın Yararları	39 yaşa kadar	122	197,30	7,023	2	,030	1-2 1-3
	40-49 yaş arası	208	233,07				
	50 yaş ve üzeri	116	233,89				
Engelli Öğrencilerinin Faydası	39 yaşa kadar	122	218,24	3,439	2	,179	Fark Yok
	40-49 yaş arası	208	234,80				
	50 yaş ve üzeri	116	208,77				
Kaynaştırmanın Olumsuz Etkisi	39 yaşa kadar	122	191,55	11,582	2	,003	1-2 1-3
	40-49 yaş arası	208	239,41				
	50 yaş ve üzeri	116	228,58				
Toplam	39 yaşa kadar	122	210,10	1,893	2	,388	Fark Yok
	40-49 yaş arası	208	227,07				
	50 yaş ve üzeri	116	231,19				

İnceleme sonucunda; araştırmacıların kaynaştırma düzeyleri alt boyutlarından yaş değişkenine göre kaynaştırmanın yararları ve kaynaştırmanın olumsuz etkileri alt boyutunda anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Buna göre; kaynaştırmanın yararlarında, 40-49 yaş arası olan öğretmenlerin 39 yaşa kadar olan öğretmenlere; 50 yaş ve üzeri olanların da 39 yaşa kadar olan öğretmenlere oranla daha yüksek puana sahip oldukları tespit edilmiştir. Kaynaştırmanın olumsuz etkilerinde de 40-49 yaş arası olan öğretmenlerin 39 yaşa kadar olan öğretmenlere ve 50 yaş ve üzeri olan öğretmenlerin de 39 yaşa kadar olan öğretmenlere oranla daha yüksek puana sahip oldukları tespit edilmiştir. Buradan da her iki alt boyutta da yaş ilerledikçe puan yükselmektedir.

Bu araştırma bulgusunun aksine Çankaya (2010), kaynaştırma eğitimi aldığı öğretmenlik yıllarının ve deneyimlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin tutum ve görüşlerinde herhangi bir farklılık yaratmadığını belirtmiştir. Ekşi 2010 yılında sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumları ile kıdemleri arasında bir ilişki bulamamıştır. Dalgar (2011) başka bir çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerini yeniden incelemiş ve okul öncesi öğretmenlerinin mesleki deneyimlerine göre görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir. Bu sonuçlar araştırmayı desteklemektedir.

Araştırmanın sonucuna uygun olarak Çulhaoğlu-İmrak (2009) çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma tutumları ile yaşları arasında anlamlı bir fark olduğunu belirtmiştir. Güner (2011) deneyimli öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde kendilerini daha yeterli hissettiklerini, deneyimsiz öğretmenlerin ise kaynaştırma eğitiminde daha fazla tükenmişlik yaşadıklarını bulmuştur. Bu durum öğretmenlerin yaşlandıkça ve tecrübe kazandıkça bazı problemlerle daha kolay baş edebilmeleri ile ilgili olabilir.

Pamuk (2016) “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri” araştırmasında sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi üzerine görüşleri anlamlı farklılık göstermektedir.

Ertunç (2008) konuyla ilgili yaptığı çalışmada; genç yaşta ve daha az kıdeme sahip eğitimciler öğrenmeye daha açık, yenilikçi, meraklı ve öğrenmeye isteklidir; kaynaştırma uygulamasına meslekteki kıdemli ve daha yaşlı eğitimcilerden daha olumlu baktıklarını belirlemişlerdir.

Sonuç olarak; yapılan araştırmalar yaptığımız araştırmamızın sonucuna destekler nitelikte bazı çalışmalar ise araştırmanın sonucunu desteklememektedir. Çankaya, 2010; Ekşi, 2010; Dalgar 2011 araştırma sonuçlarının aksini söylemektedirler diğerleri ise Çulhaoğlu-İmrak, 2009; Güner, 2011; Ertunç, 2008 ve Pamuk 2016, araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olduğunu göstermektedir. Araştırmaların sonuçlarının farklılık göstermesi, araştırmaların farklı yıllarda uygulanmasından, araştırmaların yapıldığı çevreden ve öğretmen tutumlarından kaynaklı olabileceği düşünülebilir.

Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Cinsiyet Değişkenine Göre

Farklılaşma Durumu İle İlgili Sonuçlar

Araştırmanın üçüncü alt değişkenine göre “sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi üzerine cinsiyet farkı durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindedir. Bu durum Man-Whitney U testi ile incelenmiştir.

Tablo 12. Man-Whitney U testinin sonuçları

Kaynaştırma Düzeyleri Alt Boyutları	Cinsiyet	n	Main Rank	Mann-Whitney U	Z	P değeri
Kaynaştırma Sınıf Kontrolü	Erkek	249	210,10	21190,000	-2,473	,013
	Kadın	197	240,44			
Sınıf Öğretmenlerinin Yeterliliği	Erkek	249	215,54	22544,500	-1,479	,139
	Kadın	197	233,56			
Kaynaştırmanın Yararları	Erkek	249	225,59	24007,000	-,387	,699
	Kadın	197	220,86			
Engelli Öğrencilerinin Faydası	Erkek	249	209,80	21114,500	-2,571	,010
	Kadın	197	240,82			
Kaynaştırmanın Olumsuz Etkisi	Erkek	249	226,99	23658,500	-,664	,507
	Kadın	197	219,09			
Toplam	Erkek	249	214,11	22189,000	-1,730	,084
	Kadın	197	235,37			

İnceleme sonucunda; sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma düzeyleri alt boyutlarından kaynaştırma sınıf kontrolü ve engelli öğrencilerin faydalarında anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Buna göre kadınların erkeklere oranla her iki alt boyutta da yüksek puana sahip oldukları görülmektedir.

Çankaya 2010 yılında yaptığı çalışmada erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre kaynaştırma eğitimi uygulamalarına daha yatkın olduklarını, kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerin cinsiyete göre farklılaştığını, erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre kaynaştırma eğitimi daha uygulanabilir bulduklarını ve kendilerini daha yetkin gördüklerini bulmuştur. 2010 yılında Demir ve Açar yaptığı çalışmada ise sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin düşüncelerinin bazı değişkenlerinde cinsiyete göre anlamlı farklılıklar bulmuşlardır. Araştırmalara göre kaynaştırma öğrencilerinin erkek öğretmenler tarafından daha çok kabul gördüğü tespit edilmiştir. Camadan 2012 yılında yaptığı çalışmada kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterli bilgi düzeyi açısından erkek öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık bulmuştur. Aker 2014 yılında yaptığı araştırmasında öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi için cinsiyetlerine göre farklılaştığını belirlemiştir. Kız öğrencilerin daha olumlu tutumlara sahip olduğunu söyledi.

Bu araştırmalarda bulunan sonuçlar, mevcut araştırmanın sonucunun aksini göstermektedir. Durgun 2010 yılında yaptığı çalışmada; cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirtmiştir. Ayrıca Ekşi 2010 yılında yaptığı çalışmada aynı sonuca ulaşmıştır. Güner (2011) araştırmasında cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığını rapor etmiştir. Demir (2014), çalışmasında öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuçlara bakıldığında yapılan bazı çalışmalarda cinsiyet değişkeni önemli ölçüde farklılık gösterirken Çankaya, (2010); Demir ve Açar, (2010); Düşünür (2018); Camadan, (2012); Türk (2011); Aker, (2014) bazılarının da önemli ölçüde farklılık oluşturmamıştır; Durgun (2010); Ekşi, (2010); Dalgıç, (2011), Güler (2014), Demir (2014), Güner (2011). Farklı sonuçların çıkması araştırma yapılan çevrelerin ve araştırmaya katılan öğretmenlerin lokal farklılıkları olmasına bağlanabilir.

Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Mezun Olduğu Okul Değişkenine Göre Farklaşma Durumu İle İlgili Sonuçlar

Araştırmanın dördüncü alt değişkenine göre “İlkokul öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde öğretmen mezun olduğu okul için bir değişiklik var mıdır?” tespit edildi. Bu sorunun yorumlanmasında öğretmenlerin görüşlerinin, kaynaştırma düzeylerinin alt boyutlarının ve toplam puan ortalamalarının hangi okuldan hangi liseye gittiği değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini Man-Whitney U testi ile araştırılmıştır.

Tablo 13. Man-Whitney U testinin sonuçları

Kaynaştırma Düzeyleri Alt Boyutları	Mezun Olduğu Okul	n	Main Rank	Mann-Whitney U	Z	pdeğeri
Kaynaştırma Sınıf Kontrolü	Lisans	347	213,86	13833,000	-2,961	,003
	ÖnLisans	99	257,27			
Sınıf Öğretmenlerinin Yeterliliği	Lisans	347	220,36	16087,500	-,971	,332
	ÖnLisans	99	234,50			
Kaynaştırmanın Yararları	Lisans	347	222,15	16709,500	-,415	,678
	ÖnLisans	99	228,22			
Engelli Öğrencilerinin Faydası	Lisans	347	225,11	16617,000	-,504	,614
	ÖnLisans	99	217,85			
Kaynaştırmanın Olumsuz Etkisi	Lisans	347	218,31	15374,000	-1,646	,100
	ÖnLisans	99	241,71			
Toplam	Lisans	347	216,77	14839,500	-2,067	,039
	ÖnLisans	99	247,11			

İnceleme sonucunda; araştırmacıların kaynaştırma düzeyleri alt boyutlarından kaynaştırma sınıf kontrolü ve kaynaştırma toplam puan ortalamalarında anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Buna göre araştırmacıların ön lisans mezunu olanların kaynaştırma düzeyleri alt boyutlarından kaynaştırma sınıf kontrolü ve kaynaştırma düzeyleri toplam puan ortalamaları lisans mezunlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmanın sonucuna göre ön lisans mezunu olan öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarında, sınıf kontrolünün ve kaynaştırma düzeylerinin lisans mezunlarından daha iyi olduğu görülmektedir.

Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Sınıflarında Engelli Öğrenci Olup Olmama Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Sonuçlar

İncelemenin beşinci alt değişkenine göre “sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi üzerine sınıfında kaynaştırma öğrenci olup olmaması açısından bir farklılık göstermekte midir?” olarak belirlenmiştir. Man-Whitney U testi ile incelenmiştir.

Tablo 14. Man-Whitney U testinin sonuçları

Kaynaştırma Düzeyleri Alt Boyutları	Engelli Öğrenci	n	Main Rank	Mann-Whitney U	Z	P değeri
Kaynaştırma Sınıf Kontrolü	Evet	120	220,98	19257,500	-,251	,802
	Hayır	326	224,43			
Sınıf Öğretmenlerinin Yeterliliği	Evet	120	225,15	19362,500	-,165	,869
	Hayır	326	222,89			
Kaynaştırmanın Yararları	Evet	120	234,36	18256,500	-1,086	,277
	Hayır	326	219,50			
Engelli Öğrencilerinin Faydası	Evet	120	236,36	18016,500	-1,302	,193
	Hayır	326	218,77			
Kaynaştırmanın Olumsuz Etkisi	Evet	120	240,34	70840,000	-1,730	,084
	Hayır	326	217,30			
Toplam	Evet	120	232,82	71743,000	-,927	,354
	Hayır	326	220,07			

İncelemenin ardından; Araştırmacıların dahil edilme düzeylerinin alt boyutları ve dahil edilme düzeylerinin toplam puanlarının ortalamaları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ortaya çıkan sonuçlara göre sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime ilişkin görüşlerinin sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu sonuca göre sınıfta kaynaştırma öğrencisi olup olmamasının bir fark yaratmadığı anlaşılmıştır. Pamuk 2016 yılında yaptığı çalışmada, sınıfına dahil olan öğrencinin durumuna göre önemli bir değişiklik olmadığını tespit etmiştir. Demir (2014) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin sınıflarında kaynaştırma açısından anlamlı bir fark bulamadıkları tespit edilmiştir. Bu bulgular araştırma sonucunu desteklemektedir. Bu araştırma alt probleminin sonuçlarının aksine Özdemir (2008) çalışmasında kaynaştırma öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin, kaynaştırma öğrencisi olmayan sınıf öğretmenlerine göre kendilerini daha bitkin hissettikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu nedenle kaynaştırma öğrencisi olan bazı öğretmenler kaynaştırma eğitimi hakkında olumsuz görüşlere sahipken, bazıları için fark etmemektedir. Bu farklılıkların öğretmenlerin kişisel özelliklerinden, çalıştıkları ortamdaki ve mesleki deneyimlerinden kaynaklanabileceği söylenebilir.

Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Kaynaştırma Dersi veya Seminer Alıp Almadıkları Değişkenine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Sonuçlar

Araştırmanın altıncı alt değişkenine göre “sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi üzerine öğretmenlerin kaynaştırma dersi veya semineri alıp almadıkları açısından bir farklılık göstermekte midir? ” olarak belirlenmiştir. Man-Whitney U testi ile incelenmiştir.

Tablo 15. Man-Whitney U testinin sonuçları

Kaynaştırma Düzeyleri Alt Boyutları	Ders veya seminer	n	Main Rank	Mann-Whitney U	Z	pdeğeri
Kaynaştırma Sınıf Kontrolü	Evet	356	214,80	12924,000	-2,839	,005
	Hayır	90	257,90			
Sınıf Öğretmenlerinin Yeterliliği	Evet	356	209,39	10998,000	-4,636	,000
	Hayır	90	279,30			
Kaynaştırmanın Yararları	Evet	356	217,95	14043,000	-1,820	,069
	Hayır	90	245,47			
Engelli Öğrencilerinin Faydası	Evet	356	223,92	15871,000	-,139	,890
	Hayır	90	221,84			
Kaynaştırmanın Olumsuz Etkisi	Evet	356	215,91	13317,000	-2,557	,011
	Hayır	90	253,53			
Toplam	Evet	356	213,33	12401,000	-3,315	,001
	Hayır	90	263,71			

İnceleme sonucunda; araştırmacıların kaynaştırma düzeyleri alt boyutlarından kaynaştırma sınıf kontrolü (almayanların alanlara oranla daha yüksek), sınıf öğretmenlerinin yeterliliği (almayanların alanlara oranla daha yüksek) ve kaynaştırmanın olumsuz etkisi (almayanların alanlara oranla daha yüksek), ve kaynaştırma düzeyleri toplam puan ortalamalarında (almayanların alanlara oranla daha yüksek) kaynaştırma dersi veya semineri alıp almadıkları değişkeninde önemli bir değişiklik saptanmamıştır ($p<0,05$).

Araştırmalar incelendiğinde bazı araştırmaların sonucunda kaynaştırma eğitimi alan öğretmenlerde kaynaştırma eğitime olumlu eğilim olduğu, bazı araştırmalarda ise kaynaştırma eğitimi alan ve almayanlar arasında her hangi bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Bu araştırmanın alt değişkenine göre sonucu; kaynaştırma eğitimi alan sınıf öğretmenlerinin, kaynaştırma eğitimi almayan sınıf öğretmenlerine göre, kaynaştırma eğitime karşı tutumlarında (Alanlar almayanlara göre olumsuzdur.) olumsuz eğilim gösterdikleri gözükmemektedir.

Pamuk'un 2016 yılında yaptığı çalışmada, kaynaştırma eğitimi ile alakalı görüşlerinde kaynaştırma eğitimi alanlar ile almayanlar arasında büyük fark görülmüştür.

Gözün ve Yıkılmış (2004 yılında yaptıkları çalışmada, kaynaştırmaya yönelik yapılan bilgilendirmelerin pozitif yönlü etkisi olduğu yönünde bulgular bulmuşlardır.

Öğretmenler, öğretmenlik hayatları boyunca kendilerini yenileyerek çalışmalarda bulunmalıdırlar. Babaoğlu ve Yılmaz'ın birlikte yaptığı 2012 yılı çalışmasında, öğretmenlerin ekseriyetinin kaynaştırma uygulamaları konusunda bilimsel yayınlar incelemedikleri ve kendilerini yetiştirmedikleri sonucuna ulaşmışlardır. 2010 yılında Bozarslan ve Malkoç'un yaptığı çalışmada sınıflarına özel eğitim öğrenci geldiğinde aldıkları özel eğitim yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çerezci (2015) ise sınıflarına özel eğitim öğrencisi geldiğinde karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelebilmek için araştırma yaptıkları sonucuna ulaşmıştır.

Sonuç olarak yapılan çalışmalara katılanların dörtte üçü kaynaştırma ve bütünleştirme faaliyetlerine katıldıklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın sonucuna göre diğer araştırmaların sonuçlarından farklılık göstermektedir. Yapılan değerlendirmede kaynaştırma bütünleştirme faaliyetine katılanların katılmayanlara göre olumsuz bir davranış geliştirdikleri saptanmıştır. Bu bulguya göre kaynaştırma uygulama bilgilendirme eğitimlerinin yeniden gözden geçirilerek araştırılmalıdır.

Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Ailelerinde ve Çevresinde Engelli Birey Olup Olmadıkları Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Sonuçlar

İncelemenin 7. alt değişkenine göre “sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi üzerine öğretmenlerin ailelerinde veya çevresinde engelli birey olup olmadıkları değişkenine göre bir farklılık göstermekte midir?” olarak belirlenmiştir. Man-Whitney U testiyle değerlendirilmiştir.

Tablo 16. Man-Whitney U testinin sonuçları

Kaynaştırma Düzeyleri Alt Boyutları	Engelli Birey	n	Main Rank	Mann-Whitney U	Z	P değeri
	Evet	95	214,93	15858,500	-,732	,464
Kaynaştırma Sınıf Kontrolü	Hayır	351	225,82			
Sınıf Öğretmenlerinin Yeterliliği	Evet	95	224,94	16536,000	-,124	,902
	Hayır	351	223,11			
Kaynaştırmanın Yararları	Evet	95	229,12	16138,500	-,482	,630
	Hayır	351	221,98			
Engelli Öğrencilerinin Faydası	Evet	95	219,83	16324,000	-,318	,750
	Hayır	351	224,49			
Kaynaştırmanın Olumsuz Etkisi	Evet	95	209,67	15358,500	-1,218	,223
	Hayır	351	227,24			
Toplam	Evet	95	215,23	15887,000	-,705	,481
	Hayır	351	225,74			

İnceleme sonucunda; araştırmacıların kaynaştırma düzeyleri alt boyutlarından ve kaynaştırma düzeyleri toplam puan ortalamaları açısından önemli bir değişiklik saptanmamıştır ($p>0,05$).

Buna göre ailesinde özel gereksinimli birey bulunma durumu ile kaynaştırma eğitimine yönelik görüş arasında bir ilişki olmadığı görülmektedir. Pamuk 2016 yılında yaptığı çalışmada ailelerinde veya çevresinde engelli birey olup olmadıkları değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusuna ulaşmıştır.

Demir (2014) öğretmen görüşlerini yetersizliği olan bir yakınının olma durumuna göre yaptığı araştırmasında her hangi bir farklılık oluşmamıştır. Bu sonuçlar araştırmanın alt değişkenini destekler niteliktedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan bu çalışmada Karaman merkez ilçede görev yapan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları incelenmiştir.

Çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine karşı tutumları, sınıf öğretmenlerin, yaş, cinsiyet, mezun olunan okul türü, sınıfında engelli öğrenci olup olmamasına, özel eğitim semineri alıp almamasına ve çevrelerinde engelli birey olup olmadığı değişkenlerine ilişkin sorularla ele alınmıştır.

Araştırma sonucuna göre, sınıflarında engelli öğrenci olup olmama değişkeni ve ailelerinde ve çevresinde engelli birey olup olmadıkları değişkenlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaş değişkeninde, kırklı yaşlardaki öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre kaynaştırma yararı ve kaynaştırmanın olumsuz etkileri alt boyutlarında yüksek puan alması birbirini nakzeden iki sonuç gibi görünmektedir. Kaynaştırma yararı alt boyutunda yüksek değerlerin çıkması öğretmenin tecrübesi ile açıklanabilirken, kaynaştırmanın olumsuz etkileri alt boyutunda değerlerin yüksek çıkması tükenmişlik sendromu göstergesi olabilir.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde cinsiyet değişkeninde, kadın öğretmenlerin sınıf kontrolü ve engelli öğrenci faydaları alt boyutunda erkek öğretmenlere göre yüksek puanda olması anlamlı bulunmuştur.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde mezun olduğu okul değişkenine göre, ön lisans mezunlarının lisans mezunlarına göre kaynaştırma düzeyi alt düzeylerinde yüksek puana sahip olması anlamlı bir fark olarak bulunmuştur.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma dersi veya semineri alıp almadıkları değişkeninde, eğitim almayanların alanlara göre daha olumlu olan yaklaşımları anlamlıdır. Daha önce yapılan araştırmaların aksine ulaşılan bu sonuç, özel eğitim alanında verilen eğitimin tam manasıyla verilemediğini düşündürmüştür.

Ön lisans mezunlarının kaynaştırma eğitimine olan olumlu yaklaşımı ve kaynaştırma eğitimi almayan öğretmenlerin özel eğitim eğitimi alan öğretmenlere nazaran daha duyarlı oluşları başka bir araştırmanın konusu olabilir.

KAYNAKÇA

- Akcan, E. (2013.) Genel Eğitim Sınıflarındaki Kaynaştırma Öğrencileri İçin Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Belirlenen Eğitim-Öğretim Etkinliklerinin Uygulanma Düzeyinin Araştırılması, yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akçamete, G. (2009). Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim. Basım. Kök Yayıncılık.
- Akçamete, G. 2009. Özel gereksinimli öğrenciler için kaynaştırma modeli geliştirme projesi. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, Ankara.
- Alver, B. Bozgeyikli, H. ve Işıklar, A. (2011). "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı Öğrencilerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2011 15 (1): 155-168
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2009). Özel eğitim gerektiren çocuklar ve özel eğitime giriş. İstanbul: Morpa.
- Aral, N. (2011). Okul öncesi eğitimde kaynaştırma. İstanbul: Morpa.
- Babaoğlu, Emine; Yılmaz, Şahika (2010). "Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlikleri", Kastamonu Eğitim Dergisi. Cilt: 18 Sayı: 2, s: 345-354
- Battal, İ. (2007), Sınıf Öğretmenlerinin ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi (Uşak İli Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Batu, E. S. (2000). "Kaynaştırma, Destek Hizmetler ve Kaynaştırmaya Hazırlık Etkinlikleri", Özel Eğitim Dergisi, 2, 35-45.
- Batu, S. (2000). Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 2(4), 35-45.
- Batu, E. S. 2019. Kaynaştırma ve destek özel hizmetleri. İbrahim H. Diken içinde, Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim (s. 89-107). Ankara: Pegem Akademi
- Batu, E. S. 2004. Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Batu, S., Kırcaali, G. ve Yıldız, U. (2004). "Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri" Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 2004, 5 (2) 33-50
- Batu, S. ve Kırcaali, G. (2011). Kaynaştırma, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Batu, E. S.; Çolak, A.; Odluyurt, S. (2013). Özel Gereksinimli Çocukların Kaynaştırılması. Ankara: Vize yayın Dağıtım, 2. Basım 375s
- Bek, H.,Gülveren, H. ve Başer, A. (2009). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi". Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2/2,160-168
- Bilen, E. (2007). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ile ilgili görüşleri ve çözüm önerileri. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Cavkaytar, A. ve Diken, İ. (2007), Özel Eğitime Giriş, (3. Baskı), Ankara: Kök Yayıncılık.
- Ceylan, R. ve Aral, N. (2005) "Entegre Eğitim" Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 6, Sayı2, 69-79
- Çolak, A.; Vuran, S. ve Uzuner, Y. (2013). "Kaynaştırma Uygulanan Bir İlköğretim Sınıfındaki Sosyal Yeterlik Özelliklerinin Betimlenmesi ve İyileştirilmesi Çalışmaları". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi. 2013, 14(2) 33-49

- Darıca, Nilüfer (1992),Özürü Çocukların Eğitiminde Entegrasyonun Önemi, I. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sunulan yayınlanmış bildiri, Ya-Pa Yayınları, İstanbul,
- Demir, M. ve Açar, S. (2011). "Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Tecrübeli Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri". Kastamonu Eğitim Dergisi. Cilt:19, No:3, ss:719-732
- Diken, H. İ. (Ed.). (2010). İlköğretimde Kaynaştırma. Ankara: PEGEM Akademi Yayıncılık
- Diken, H. İ., Sucuoğlu, B. (1999). "Sınıfında Zihinsel Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması", Özel Eğitim Dergisi, 1999, 2(3), 25-39.
- Diken, H. İ. ve Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan Ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 2 (3), 25-39.
- Düşünür, D. A. (2018).“İlkokullarda Kaynaştırma EğitimindeKarşılaşılan Sorunlara İlişkin ÖğretmenGörüşleri”Pamukkale ÜniversitesiEğitim Bilimleri EnstitüsüTemel Eğitim Anabilim DalıSınıf Eğitimi Bilim Dalı, Denizli
- Erişkin, A. Y., Kıraç, S. Y., & Ertuğrul, Y. (2012). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. Milli Eğitim Dergisi, 193, 200-213.
- Eripek, Süleyman (1998). Zihin Engelliler" ve "Duygu ve Davranış Bozukluğu Olanlar, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir,
- Eripek, S. (2004). "Türkiye’de Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına İlişkin Olarak Yapılan Araştırmaların Gözden Geçirilmesi". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 5 (2), 25- 32
- Fırat, T. (2014). Farklı Eğitim Kademelerinde Görev Yapacak Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2014(18).
- Güldü, B. (2010). Sivas Örneğinde Kaynaştırma Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Sivas
- Güleryüz, B. (2014.) Sınıf Öğretmenlerinin ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretim Anabilim Dalı, Zonguldak.
- Güleryüz, Ş. O., 2009. Kaynaştırma eğitimine devam eden engelli öğrencilerin akranları ile ilişkilerinde karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesi. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Güzel Özmen, R. (2003). Kaynaştırma ortamlarında öğretimsel düzenlemeler. A. Ataman. (Ed). Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş içinde (s. 59-85). Ankara: Gündüz.
- Güzel, N. (2014). Özel gereksinimli öğrenci olan ilköğretim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yaşadıkları sorunlar (Beykoz İlçesi Örneği).(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Gözün, Ö. ve Yıkılmış, A. (2004), ”Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Özel Eğitim Dergisi2004, 5 (2) 65-77
- Gözün, Ö. ve Yıkılmış, A. (2004), “İlköğretim Müfettişlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş ve Önerileri”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 5 (2) 79-93.
- Yıkılmış A. ve E. Sazak Pınar (Ed): XIV Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildiri Kitabı, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Güner, N. (2011). "Kaynaştırma Sınıflarında Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi". Kastamonu Eğitim Dergisi. Cilt:19 No:3, ss:691-708
- Güven, Y. (2003). "Farklı Gelişen Çocuklar", Özel Eğitime Giriş. Edit: A. Kulaksızoğlu, Epsilon Yayıncılık, 57-80, İstanbul.

- Güzel Özmen, R. (2003), "Kaynaştırma Ortamında Eğitimsel Düzenlemeler", A. Ataman (Editör), Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş, (s.51-83). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
- İnceoğlu, M. (2010). Tutum, Algı, İletişim. Beykent Üniversitesi Yayınları, No: 69, İstanbul.
- Kuzu, S. (2011). Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitime yönelik tutumları ve öz duyarlılık düzeylerinin karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karaca, M. A. (2018). Kaynaştırma eğitimi programının öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarındaki mesleki yeterliliklerine etkisi. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Bilim Dalı, Konya
- Kılıç, A.F. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin engelli öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin değişimindeki etkinliği. Yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Kargın, Tevhide, Özel Eğitim Dergisi,2004,say:5 (2):1-13,
- Kargın, T. ve Sucuoğlu, B. (2006). İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları. Morpa.
- Kırcaali-iftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. Eğitim ve Bilim, 16, 45-50
- Kırcaali-İftar, Gönül (1998),Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, No:561,Eskişehir,
- MEB. (2010). Okullarımızda neden niçin nasıl kaynaştırma. Yönetici, öğretmen ve aile kılavuzu. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. 07 Temmuz 2018 tarihinde https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_07072018.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB. (2013). Okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek eğitim rehberi (OBADER). Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2013). 0-36 ay çocukları için eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek eğitim rehberi (EBADER). Ankara: MEB Yayınları.
- MEM. (2020) Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri
- Metin, N. (1997). Anaokuluna devam eden 4-6 yaş grubundaki çocukların anne babalarının normal ve özürlü çocukların kaynaştırıldığı programlar hakkındaki düşüncelerinin incelenmesi,5. Mithat Enç Özel Eğitim Günleri, Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Yayınları, Ankara,
- Metin, E. N. (2012). Özel gereksinimli çocukların kaynaştırılması. E. Nilgün Metin. (Ed.), Özel gereksinimli çocuklar içinde (s. 373-402). Ankara: Maya Akademi.
- Nizamoğlu, N. (2006). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Konusundaki Yeterlilikleri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- Odluyurt, S. (2008). Okul öncesi dönemde gelişimsel yetersizlik gösteren çocuklar için gerekli kaynaştırmaya hazırlık becerilerinin ve bu becerilerden bazılarının etkinlikler içine gömülen eşzamanlı ipucuyla öğretiminin etkilerinin belirlenmesi. Anadolu Üniversitesi yayınları, Eskişehir.
- Orel, A. , Töret, G. ve Zerey, Z. (2004). “Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi. 5(1), 23-33.
- Önder, M. (2007) Sınıf Öğretmenlerini Zihin Engelli Kaynaştırma Öğrencileri Sınıf İçinde Yaptıkları Eğitimsel Uyarlamalarının Belirlenmesi, yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Ana Bilim Dalı, Bolu.
- Özmen, İ. (2010) İzmir ilinde Kaynaştırma Öğrenciler ile Çalışan Okul öncesi Öğretmenlerinin Empatik Eğilimleri İle Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi, yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Programı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Özyürek, M. (2006). Engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Özdemir, N. 2008. Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan ilköğretim öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması. Yüksek lisans tezi, Kocatepe
- Sarı, H. ve Bozgeyikli, H. (2003). "Öğretmen Adaylarının Özel Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Karşılaştırmalı Bir Araştırma". Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9, 183-203.
- Sarı, H. ve Bozgeyikli, H. (2003) Öğretmen adaylarının özel eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi: karşılaştırmalı bir araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9, 183-203.
- Seçer, F. (2011) Sınıf Öğretmenlerinin Kişilerarası Arası Öz yeterlik İnançları İle Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Güncellenmesi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, Konya.
- Sezer, F. (2012). Engelli Bireylere Karşı Olumlu Tutum Geliştirmeye Yönelik Önleyici Rehberlik Çalışması; Deneysel Bir Uygulama. e-Journal of New World Sciences Academy, Volume: 7, Number: 1. 16-26.
- Sucuoğlu, B. (2006), Etkili Kaynaştırma Uygulamaları, Ekinoks Yayınları, Ankara,
- Sucuoğlu, B. ve Özokçu, O. (2005). "Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi." Özel Eğitim Dergisi 6.1: 41-57.
- Sucuoğlu B. ve Hatice Bakkaloğlu (2016), Okul öncesinde kaynaştırma, Kök yayınları, Ankara, Sucuoğlu, B. (1996). Kaynaştırma programlarında anne baba katılımı. Özel Eğitim Dergisi, 2 (2), 25-43.
- Sucuoğlu, B., Ünsal, P., Özokçu, O. (2004), "Kaynaştırma Sınıfı Öğretmenlerinin Önleyici Sınıf Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi", A. Ü. E. B. F. Özel Eğitim Dergisi, 5 (2), 51-65.
- Sucuoğlu, B. ve Akalın, S. (2010). "Kaynaştırma Sınıflarına Alternatif Bir Bakış: Çevresel Davranışsal Değerlendirme İle Öğretimsel Özelliklerin İncelenmesi". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi. 2010,11(1) 19-37
- Sucuoğlu, B.ve Kargın, T. (2014).İlköğretim 'de Kaynaştırma Uygulamaları, Ankara: Kök yayıncılık.
- Sucuoğlu, B.ve Bayraklı, H. (2017).Okul Öncesinde Kaynaştırma, Ankara: Pegem yayıncılık.
- Sünbül, A. M., Sargın, N. (2002). "Okulöncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Öğretmen Tutumlarının (Çeşitli Değişkenler Açısından) İncelenmesi". XII. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Yöntemler Yaklaşımlar Stratejiler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları, Ankara.
- Şahbaz, Ü. (1997), Öğretmenlerin Özel Gereksinimli Çocukların Kaynaştırılmasına İlişkin Tutumlarının Değişmesinin Etkililiği, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Şahin, H., ve Bekir, H. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, (3), 767-779.
- Şahin, F.,&Güldenöglü, B. (2013). Engelliler konusunda verilen eğitim programının engellilere yönelik tutumlar üzerindeki etkisi. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1), 214239.
- Şahin, A. (2010). Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Gören Öğrencilerin Sosyalleşme Sürecinde Karşılaştığı Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Şekercioğlu, B. (2010). İlköğretim II. Kademe Branş Öğretmenlerinin, Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar İle İlgili Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı (Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri),Ankara.
- Tıraş, Z. (2000), Ayrıştırma ve Kaynaştırma Eğitimindeki Eğitilebilir Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Uyum ve Akademik Beceri Açısından Karşılaştırılması, Ankara:
- Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Temir, D. (2002), Çocuğu Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Ailelerin Sorunları ve Beklentileri, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara. T.O.Vakfi, (2010) Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Destek Modeli Kılavuzu.

Tohum Otizm Vakfı. (2011). Türkiye’de kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimin durumu. (Çevrimiçi) http://www.tohumotizm.org.tr/pdf/Egitimin_Durumu.pdf 15/02/2012.

Uysal, A. (2004). "Kaynaştırma Uygulaması Yapan Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri". Ahmet Konrot (Ed): Özel Eğitimden Yansımalar, Kök Yayıncılık, Ankara.

Yaralı, D. (2015). Öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of EducationFaculty*, 17(2), 431-455.

Yıkılmış, A. Bahar, M. (2002). "Kaynaştırma Sınıflarında Çalışan Öğretmenlerin Kaynaştırma Becerilerini Gerçekleştirme Durumlarının Saptanması", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, (3), Haziran

Yazıcıoğlu, T. (2018). Tersine Kaynaştırma Modeli ve Uygulama Örnekleri, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 4(1):39-48

Yazıcıoğlu, T. (2018). Kaynaştırma Uygulamalarının Tarihsel Süreci ve Türkiye’de Uygulanan Kaynaştırma Modelleri, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, SBE Dergisi*